

ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА МОДЕЛИРАНЕТО НА ИЗМЕНЕНИЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИЧЕСКИ АКТИВНОТО НАСЕЛЕНИЕ

Адриана Христова¹

В настоящето изследване се предлагат модели на връзките между образователната структура на икономически активното население и основните фактори за нейното изменение. В него се излагат получените резултати от идентифицирането и анализа на факторите за изменение на образователното равнище на икономически активното население в България през периода на преход към пазарна икономика. За измерител на образователното равнище се използва понятието „образователна структура“. Изследването обхваща най-значимите фактори, влияещи върху формирането и моментното състояние на образователната структура на икономически активното население през преходния период.

Обобщени са резултатите от прегледа на специализираната икономическа и демографска литература относно моделирането на връзките между образователната структура на икономически активното население и основните фактори за изменението ѝ. Разгледани са класовете макроикономически модели, в които присъства като отделен елемент образователното равнище на населението, и които могат да се използват за идентифициране на връзките между образователната структура на икономически активното население и факторите, които оказват влияние върху неговото изменение на макроравнище.

Направен е преглед на научните изследвания, в които обект на изучаване са частични зависимости на образователната структура на икономически активното население (или негови подгрупи) от определен фактор и на моделите на тези връзки.

Предложени са два теоретични модела, описващи процеса на формиране и моментното състояние на образователната структура на икономически активното население в България през посочения период.

Ключови думи: образователна структура; икономически активно население; участие в обучение; първичен и вторичен трудов пазар; демографски, икономически, социални и други фактори

---

¹ **Адриана Христова** – докторант в Институт за изследване на населението и човека при БАН
Адрес за контакти: adrianadebi@abv.bg

УВОД

Съвременното сложно и динамично общество е изправено пред един универсален проблем – проблемът за качеството на човешкия труд като основен икономически фактор, като главно средство за постигане на стабилност и на социална сигурност на индивидите и като основен критерий за определяне на мястото на човека в обществото. През последните няколко десетилетия обществото, а заедно с него и цялата икономическа система са изправени пред многобройни социални, икономически и технологични предизвикателства. В тези условия става все по-важно търсенето на отговори на въпроса за възпроизводството на икономически активното население и основните му качествени характеристики, както и за изграждането и развитието на българския модел на икономическа активност, заетост, социална сигурност и стабилност на социално-икономическото развитие на страната в бъдеще. Образованието е една от най-важните качествени характеристики на икономически активното население. В условията на глобалната икономика образованието и квалификацията на населението са фактор, на който се отделя все по-голямо внимание. В тази икономика познанието е богатство, което гарантира икономическото развитие и просперитета на отделните страни. В същото време образованието е основен индикатор за качеството на работната сила.

В специализираната литература за измерването на образователното равнище на населението няма приет единен показател. В настоящата статия за измерване на образователното равнище на икономически активното население се използва понятието „образователна структура на икономически активното население“. Според него то се разпределя на няколко групи в зависимост от завършената степен на образование.

В следващото изложение са представени резултатите от извършеното проучване на факторите, въздействащи върху образователната структура на икономически активното население и техните класификации. Разгледани са класовете модели, в които присъства като отделен елемент образователното равнище на населението, както и изследвания на частични зависимости на образователната структура на икономически активното население от определен фактор и опитите за моделиране на тези връзки. Целта на тази статия е въз основа на проучване на фактори и модели да се изгради теоретичен модел на връзките между основните групи фактори и образователната структура на цялото и на икономически активното население в България през периода на преход към пазарна икономика.

ФАКТОРИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИЧЕСКИ АКТИВНОТО НАСЕЛЕНИЕ

Факторите, въздействащи върху икономически активното население са от различно естество. В литературата се посочват различни фактори, влияещи върху икономически активното население, но като цяло не ни е известно да е направено комплексно изучаване именно на факторите за измене-